

Hur lyckades L O Smith bli
så framgångsrik ?

Oliver Alvefjäll

Historia 1b

Undervisande lärare: Ulf Andersson

Inledning

L O Smith föddes i en fattig familj, men kom att bli en av landets rikaste män med tiden. Han skapade ett brännvinsimperium, och styrde hela spritmarknaden i Sverige. Han växte upp i Karlshamn och grundade flera spritfabriker i Blekinge och Skåne. Hur lyckades han att bli så framgångsrik?

Barndom och uppväxt

Lars Olsson Smith föddes i Kiaby i

Kristianstads län 12 oktober 1836. Detta nämns i artikeln "När brännvinskungen tiggde pengar" skriven av Janne Charlesen och publicerad i boken *Carlshamniana 1992* som jag kommer att ta mycket information från i denna uppsats. Som åttaåring flyttade L O till Karlshamn där han blev uppfostrad hos den rike köpmannen Carl Smith. Där blev han väl behandlad och tog även handlaren Carls efternamn. Carl Smith träffade Lars Olsson på ett besök på en bondgård i Bräkne Hoby där L O s föräldrar flyttat. Carl Smith tyckte om bondpojken Lars Olsson och sa att han fick bo hos honom om fadern gick i konkurs, vilket han gjorde. Bara 10 år gammal fick han anställning på en handelsbod (skottsbergiska gården) i Karlshamn. Där visade han upp sin stora begåvning på affärer.

Stockholm

Skottsbergiska

gården

Lars Olsson insåg snart att han måste lämna Karlshamn om han vill utvecklas som affärsman. Så han reste till Stockholm trots att han inte ens var 14 år. Redan som tjugoåring tjänade han 10 000 kr om året nämns i boken *Carlshamniana 1992*. Detta var 1856 och hans inkomst var nästan 3 gånger så hög som lönen för ett statsråd. 1855 kom en lag som uppmuntrade till "ren industriell produktion av brännvin". Den nya lagen plus att landet några år senare drabbades av en ekonomisk kris gynnade Lars Olsson. Detta gjorde att många brännvinsproducenter i Sverige gick i konkurs eller hade svårt att sälja sina laster. Smith såg tillfället och blev kompanjon med de stora producenterna för att konkurrera ut de små. Redan under 1860-talet kontrollerade han över hälften av Sveriges försäljning av brännvin.

Grundandet av absolut

Dåtidens sprit var hälsofarlig då den innehöll mycket finkel. L O Smiths mål var att bygga en fabrik där man kunde tillverka stora mängder sprit till låga priser samtidigt som kvaliteten skulle vara högsta möjliga. Under en resa till Frankrike hörde han talas om en metod där man kunde framställa absolut ren sprit. Smith köpte apparaterna och tog dem till sin spritfabrik i Reymersholmen, Stockholm. Där grundades bolaget "Absolut rent brännvin", som senare blev Absolut vodka. De kommunstyrda bolag

hade i princip monopol på brännvin innan Smith börjat tillverka. Smith använde mycket reklam och hade lägre priser än sina konkurrenter. Man brukar kalla kampen mellan Smith och kommunbolagen för “det första brännvinskriget”. Kriget vanns av Smith och hans finkelfria brännvin och sålde 1,4 miljoner liter per år. De kommunägda bolagen gick i konkurs och senare bildade Smith och de förlorande bolagen ett gemensamt företag.

Fabriken i Karlshamn

Efter framgångarna i Stockholm satsade

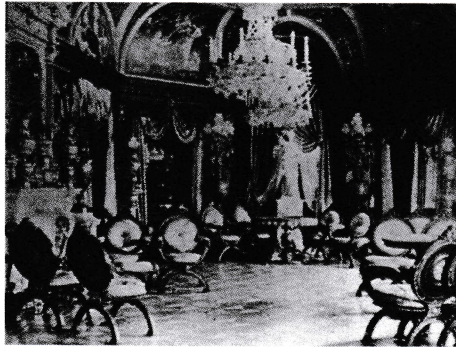
Smith stort i Malmö, Kristianstad men framför allt Karlshamn. Smith satsade stort i Karlshamn och byggde en för tiden toppmodern spritfabrik för rening av importerad sprit. Detta gjorde att Smith kunde importera billig sprit från t.ex. Ryssland för att sedan rena och sälja vidare till Spanien. Först var det oklart om fabriken skulle ligga i Sölvesborg eller Karlshamn, men efter att politiker i Karlshamn lovat att ta bort alla hamnavgifter för Smith byggdes fabriken här. Dessutom var Karlshamn strategiskt placerat då det var nära Smiths tyska konkurrenter. Enligt *Carlshamniana 1992* var Smiths mål att för alltid besegra de tyska konkurrenterna. Senare byggde man även ut fabriken och år 1887 kunde man producera över 30 miljoner liter sprit om året. Produktionen stoppades 1893 då Smiths affärer började gå sämre.

Kupp mot L O Smith

Det som finns kvar av Smiths spritfabrik i

Karlshamn

När Smith var på semester 1880 så försökte man göra en kupp mot honom. De andra ledamöterna i hans företag skulle rösta för att bilda ett nytt företag utan Smith. Smith var på semester med sin familj i Spanien, men det hindrade inte honom från att ingripa mot kuppen. Han hyrde ett tåg och åkte genom hela Europa, i Stockholm klev han av i lösskäggs och stoppade kuppörsöket. Samtidigt fortsatte politiker och konkurrenter att hindra försäljningen av Smiths varor i Stockholm. Men Smith var smart och hade sina försäljningslokaler på olika öar i Stockholms skärgård, öarna

räknades inte till Stockholms kommun. Han hade

stora annonser, fria båtresor till butikerna och extremt billig sprit. Detta gjorde att han vann "Det andra brännvinskriget".

Expansion och framgång

Bild: Smiths våning i Stockholm

I artikeln "Brännvinskungen" Marcos Cantera Carlomagno *Populär Historia* (2000:1) sägs det att Smith under en rundresa i Europa kom på idén att sälja sprit till Spanien. Först blev han agent för olika Spanska spritfirmor som exporterade till Sverige. Under denna tid exporterade Spanien stora mängder sprit och Smith såg sin största chans hittills. Enligt populär historia importerade Spanien lika mycket sprit som man konsumerade i Sverige år 1886, hela 109 miljoner liter. Efter en stor pest som drabbade vingårdar i Spanien och Frankrike 1879 blev det brist på sprit i Spanien och Smith såg sin chans. Han hade besegrat alla konkurrenter i Sverige och byggt flera nya moderna spritfabriker. Han hade en strategi att kontrollera den svenska

brännvinsmarknaden och exportera allt överskott.

Spanjorerna krävde att Smith skulle leverera 60 miljoner liter sprit per år. Smith accepterade detta krav fastän hans fabriker inte hade möjlighet att producera så mycket. Det Smith gjorde var att han importerade billig sprit från Ryssland, skickade den till Karlshamn för att rena den och sedan skicka vidare den till Spanien. Det fanns tyska konkurrenter som ville sälja till Spanien och när de insåg vad som var på gång stängde tyskarna gränsen för Smiths sprittransporter. Det stoppade inte heller Smith, utan då skaffade han fartyg som kunde skicka spriten till Spanien via havet.

Smiths export till Spanien började på allvar 1885. Då exporterade han 8,6 miljoner liter sprit till Spanien. Året efter, 1886, exporterade han 24 miljoner liter och 1887 32 miljoner liter. Enligt material från Karlshamns Museum höll Smith noga koll på alla handlare som köpte av honom, men han skrev också upp namn på de handlare som inte köpt av honom för att identifiera varje tänkbar kund. Han hade som mål att göra samma sak även i andra europeiska länder.

Brännvinskungens imperium faller

1887 fick Smith en särskild medalj, isabellaorderns storkors som tack för de framgångsrika affärerna men 1888 fick den svenska regeringen veta att Spanien skulle införa en särskild skatt på importerad sprit. Denna skatt skulle dessutom gälla retroaktivt. Detta var ett stort avtalsbrott från Spanien men den svenska regeringen gjorde inget för att skydda Smith eftersom man själva var fiender. De politiska besluten innebar slutet för Smiths affärer, hans 26 kontor i Spanien och andra länder fick stängas, han förlorade tillgångar värda 12 miljoner kronor och var inte längre rik. Han fick sälja många fabriker och hus han ägde. Hans fru lämnade honom och han drabbades dessutom av en hjärtattack. Man skulle kunna tro att detta var slutet av Smiths affärer.

Blev rik och blev fattig igen

Under 1890-talet reste L O Smith över hela världen, till exempel reste han till Kina, Japan, USA och flera länder i Sydamerika. Han tjänade pengar på att vara mellanhand i internationella lån, bland annat till Kina och Japan. Alla pengar som Smith tjänade på de internationella lånen investerade han i Sydafrikanska silvergruvor. I början gick det väldigt bra och Smith byggde upp en ny förmögenhet. Dessvärre blev det krig i Sydafrika 1899(boerkriget) och Smiths aktier blev värdelösa. Man kan säga att han ruinerades igen. I boken Carlshamniana står det att Smith på äldre dag fick titta pengar hos en gammal vän som hette Anders Jeurling. Jeurling var chefredaktör på stockholmstidningen och hade någon sorts affär med Smith. Han skickade pengar till honom i flera år och i boken beskrivs att det kanske handlade om utpressning från Smith. Han flyttade hem till Blekinge och Karlskrona runt år 1900, där han levde med sin nya fru. Smith försökte skapa några nya affärer men var nu utfattig och hans försök lyckades inte. L O Smith "Brännvinskungen" dog 9 december 1913 i Karlskrona.

Arvet efter L O Smith

L O Smiths spritindustri hade stor påverkan på svensk ekonomi och kultur. Han banade vägen för svensk spritexport och hans företag som kom att bli Absolut Vodka är internationellt känt och omtyckt. Han var även i framkant när det kommer till sociala reformer och att förbättra arbetsvillkoren för hans anställda. T.ex. var han en av de första i Sverige som införde pensionssystem och sjukvårdsförmåner för sina anställda.

Avslutning

L O Smith "Brännvinskungen" flyttade till Stockholm som 14 åring under en tid då brännvins-lagar förändrades och kom på så sätt in i spritmarknaden. Han byggde upp ett imperium och styrde under vissa tider hela Sveriges spritmarknad. Han blev också stor internationellt, främst i Spanien men drabbades av en retroaktiv skatt. Han förlorade mycket av sina tillgångar men gav inte upp. Smith ägnade sig åt att förmedla internationella lån och investerade i silvergruvor. När krig drabbade Sydafrika blev

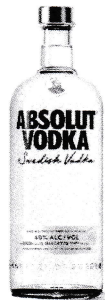
brännvinskungen fattig igen.

L O Smith var en pionjär inom både affärer och tillverkning av brännvin. Han föddes i en fattig bondefamilj och genom åren var han både en av Sveriges rikaste men även en fattig man som tiggde pengar. Han lyckades bli så framgångsrik eftersom han hade ett väldigt bra sinne för affärer kombinerat med att han aldrig gav upp, oavsett vilka motgångar han drabbades av under åren.

Referenser

Janne Charlesen (1992). När brännvinskungen tiggde pengar: L O Smith och A Jeurling i avslöjande brevväxling. *Carlshamniana 1992* s. 91–124

Marcos Cantera Carlomagno (2000). Brännvinskungen. *Populär historia*. (2000:1, s. 56-59) [https://populärhistoria.se/samhalle/handel/den-svenske-brannvinskungen-lars-](https://populärhistoria.se/samhalle/handel/den-svenske-brannvinskungen-lars-olsson-smith)

olsson-smith